

**UBEK
ICSE**

**III. International
Congress on Science and Education**

▼ Proceedings ▲

21th- 24th March 2019

Afyonkarahisar-TURKEY

**International Congress on Science and Education 2019 (ICSE2019) Proceedings
Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresi 2019 (UBEK2019) Tam Metin Bildiri Kitabı
21-24 March 2019 Afyonkarahisar, Turkey**

Yayın No. : 2352
ISBN :
Basım Sayısı : 1.Basım

© Copyright 2019, NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD. ŞTİ. SERTİFİKA NO.: 40340
Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir. Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı mh. 2465 sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat Şaşmaz-ANKARA - siparis@nobelyayin.com-

Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65

E-Satış: www.nobelkitap.com - www.atlaskitap.com - **Bilgi:** esatis@nobelkitap.com - info@atlaskitap.com

SPONSORS AND PARTNERS

AKADEMİK YAYINCILIK

COMMITTEES

Congress Honorary Chair

Prof. Dr. Mustafa SOLAK
(Rector, Afyon Kocatepe University)

Congress Chair

Prof. Dr. Murat PEKER
(Dean, Faculty of Education, Afyon Kocatepe University)

Chair of Organizing Committee

Prof. Dr. Gürbüz OCAK, Afyon Kocatepe University, TURKEY

Congress Organizing Committee

Assoc. Prof. Dr. Bülent AYDOĞDU, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Eray EĞMİR, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Fatih GÜNGÖR, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Fatih ÖZDİNÇ, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Koray KASAPOĞLU, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Dr. Ahmet Murat UZUN, Afyon Kocatepe University, TURKEY

Scientific Committee

Prof. Dr. Mustafa ERGÜN (Honorary President)
Emeritus Prof. Dr. Merv HYDE, University of Sunshine Coast, AUSTRALIA
Prof. Dr. Abdel-Badeeh M. SALEM, Ain Shams University, EGYPT
Prof. Dr. Adem DURU, Uşak University, TURKEY
Prof. Dr. Adnan BAKI, Karadeniz Technical University, TURKEY
Prof. Dr. A. Ali GAZEL, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Prof. Dr. Ahmet SABAN, Necmettin Erbakan University, TURKEY
Prof. Dr. Ali YILDIRIM, Orta Doğu Teknik University, TURKEY
Prof. Dr. Arif ALTUN, Hacettepe University, TURKEY
Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU, Adnan Menderes University, TURKEY
Prof. Dr. Aytunga OĞUZ, Dumlupınar University, TURKEY
Prof. Dr. Behçet ORAL, Dicle University, TURKEY
Prof. Dr. Binnur YEŞİLYAPRAK, Ankara University, TURKEY
Prof. Dr. Bünyamin AYDIN, Alanya Alaaddin Keykubat University, TURKEY
Prof. Dr. Celal DEMİR, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Prof. Dr. Çavuş ŞAHİN, Çanakkale Onsekiz Mart University, TURKEY
Prof. Dr. Ercan AKPINAR, Dokuz Eylül University, TURKEY

Prof. Dr. Erdal TOPRAKÇI, Ege University, TURKEY
Prof. Dr. Erdiñ ÇAKIROĐLU, Middle East Technical University, TURKEY
Prof. Dr. Erdoğan BAŞAR, Ondokuz Mayıs University, TURKEY
Prof. Dr. Ersin KIVRAK, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Prof. Dr. Gül ÜNAL ÇOBAN, Dokuz Eylül University, TURKEY
Prof. Dr. Gülay EKİCİ, Gazi University, TURKEY
Prof. Dr. Hakan TÜZÜN, Hacettepe University, TURKEY
Prof. Dr. Hakkı YAZICI, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Prof. Dr. Hayati AKYOL, Gazi University, TURKEY
Prof. Dr. M. Hilmi UÇAN, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Prof. Dr. İbrahim EROL, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Prof. Dr. İbrahim MUTLU, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Prof. Dr. İsa KORKMAZ, Necmettin Erbakan University, TURKEY
Prof. Dr. Jale ÇAKIROĐLU, Middle East Technical University, TURKEY
Prof. Dr. Khalil Md NOR, Universiti Teknologi Malaysia, MALAYSIA
Prof. Dr. Kürşat YENİLMEZ, Eskişehir Osmangazi University, TURKEY
Prof. Dr. Kürşad YILMAZ, Dumlupınar University, TURKEY
Prof. Dr. Liliana Mihaela MOGA, Dunarea de Jos University of Galati, ROMANIA
Prof. Dr. Murat ALTUN, Uludağ University, TURKEY
Prof. Dr. Murat PEKER, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Prof. Dr. Oktay Cem ADIGÜZEL, Anadolu University, TURKEY
Prof. Dr. Orhan KARAMUSTAFAOĐLU, Amasya University, TURKEY
Prof. Dr. Philip GARNER, The University of Northampton, UK
Prof. Dr. Sadi SEFEROĐLU, Hacettepe University, TURKEY
Prof. Dr. Salih ÇEPNİ, Uludağ University, TURKEY
Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ, Çanakkale Onsekiz Mart University, TURKEY
Prof. Dr. Satılmış TEKİNDAL, Kocaeli University, TURKEY
Prof. Dr. Selahattin GELBAL, Hacettepe University, TURKEY
Prof. Dr. Seval FER, Hacettepe University, TURKEY
Prof. Dr. Sevilay KARAMUSTAFAOĐLU, Amasya University, TURKEY
Prof. Dr. Şeref MİRASYEDİOĞLU, Başkent University, TURKEY
Prof. Dr. Soner Mehmet ÖZDEMİR, Mersin University, TURKEY
Prof. Dr. Tayyip DUMAN, Bozok University, TURKEY
Prof. Dr. Tuđrul Kandemir, Afyon Kocatepe Üniversitesi, TURKEY
Prof. Dr. Uđur TÜRKMEN, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Prof. Dr. Yavuz ERİŞEN, Yıldız Technical University, TURKEY
Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ, Gazi University, TURKEY
Prof. Dr. Yüksel DEDE, Gazi University, TURKEY
Prof. Dr. Ziya ARGÜN, Gazi University, TURKEY

Prof. Dr. Zühal ÇUBUKÇU, Eskişehir Osmangazi University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Ahmet ÇOBAN, Dicle University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Ahmet TEKBIYIK, Recep Tayyip Erdoğan University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Ali Sabri İPEK, Recep Tayyip Erdoğan University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Andrea Elena MATIC, Dunarea de Jos University of Galati, ROMANIA
Assoc. Prof. Dr. Aykut Emre BOZDOĞAN, Gaziosmanpaşa University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Bilge TAŞKIN-CAN, Pamukkale University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Bülent AYDOĞDU, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Demet YAYLI, Pamukkale University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Emel Funda TÜRKMEN, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Fatih FİDAN, Afyon Kocatepe Üniversitesi, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Fatih KARAKUŞ, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Gülsüm HAZMAN, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Gürbüz OCAK, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Hacer Hande UYSAL-GÜRDAL, Gazi University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Hilal AKTAMIŞ, Adnan Menderes University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. İjlal OCAK, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Mustafa DOĞAN, Yıldız Technical University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Münevver CAN YAŞAR, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Nil DUBAN, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Nilgün TATAR, Alanya Alaaddin Keykubat University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Nilgün YENİCE, Adnan Menderes University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Nusret KOCA, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Olena MELNYK, Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, UKRAINE
Assoc. Prof. Dr. Osman BİRGİN, Uşak University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Said TAŞ, Süleyman Demirel University, TURKEY
Assoc. Prof. Dr. Süleyman YAMAN, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Bayram ÇETİNKAYA, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Didem İNEL, Uşak University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Eray EĞMİR, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Etuğrul ERGÜN, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Fatih GÜNGÖR, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Fatih ÖZDİNÇ, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. İlker Kiraz, Pamukkale University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Iryna PINCHUK, Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, UKRAINE
Asst. Prof. Dr. Koray KASAPOĞLU, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Levent ÇELİK, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. M. Emin TÜRKOĞLU, Afyon Kocatepe University, TURKEY

Asst. Prof. Dr. M. Recai TÜRKMEN, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKIR, Mehmet Akif Ersoy University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Mehmet ERKOL, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Mehmet KAHRAMAN, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Mücahit GÜL TEKİN, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Nermin Karabacak, Recep Tayyip Erdoğan University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Nezahat. H. KARACA, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Nimet AKIN, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Özgün UYANIK, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Rıdvan ELMAS, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Salih PAŞA, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Yrd. Doç. Dr. Serhat YILDIZHAN, Afyon Kocatepe Üniversitesi, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Serkan BULDUR, Cumhuriyet University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Tuğba SELANİK AY, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Dr. Ahmet Murat UZUN, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Dr. Bilal UYSAL, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Dr. Erhan ÜNAL, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Dr. Kateryna NOVIKOVA, Alcide de Gasperi University of Euroregional Economy in Józefów, POLAND
Dr. Luminița TODEA, Technical University of Cluj Napoca, ROMANIA
Dr. M. Kürşat KOCA, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Dr. Małgorzata KANIEWSKA, Alcide de Gasperi University of Euroregional Economy in Józefów, POLAND
Dr. Nuray YILDIRIM, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Dr. Ramona DEMARCSEK, Technical University of Cluj Napoca, ROMANIA
Dr. Selcen Süheyla ERGÜN, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Dr. Stefania Cristina MIRICA, Dunarea de Jos University of Galati, ROMANIA
Dr. Tuğçe AKYOL, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Dr. Yunus Emre YÜKSEL, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Dr. Zarina MUSTAFA, University Science Malaysia, MALAYSIA

Secreteriat

Asst. Prof. Dr. Eray EĞMİR, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Asst. Prof. Dr. Koray KASAPOĞLU, Afyon Kocatepe University, TURKEY
Burak OLUR, Afyon Kocatepe University, TURKEY

Web Design and Update

Dr. Ahmet Murat UZUN, Afyon Kocatepe University, TURKEY

Asst. Prof. Dr. Fatih GÜNGÖR, Afyon Kocatepe University, TURKEY

EDITORS

Prof. Dr. Murat PEKER, Afyon Kocatepe University, TURKEY

Prof. Dr. Gürbüz OCAK, Afyon Kocatepe University, TURKEY

Assoc. Prof. Dr. Bülent AYDOĞDU, Afyon Kocatepe University, TURKEY

Asst. Prof. Dr. Eray EĞMİR, Afyon Kocatepe University, TURKEY

Asst. Prof. Dr. Fatih GÜNGÖR, Afyon Kocatepe University, TURKEY

Asst. Prof. Dr. Fatih ÖZDİNÇ, Afyon Kocatepe University, TURKEY

Asst. Prof. Dr. Koray KASAPÖĐLU, Afyon Kocatepe University, TURKEY

Dr. Ahmet Murat UZUN, Afyon Kocatepe University, TURKEY

ULUSLARARASI BİLDİRİLİ KONUŞMACILARIMIZDAN BAZILARI...

Denver J. Fowler,
ABD

Yassine Aoussar,
Fas

Abdullah Ali Elhatari,
Katar

Raj Mehrotra,
Hindistan

Iryna Berezovska,
Ukrayna

Majed Al Khawaja,
Ürdün

Dounia Bakel,
Cezayir

Diyaret İşleri Başkanlığınca Yürütölen Kur'an Kurslarının Yaygın Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi

Eyüp KURT, AKÜ, Türkiye, ekurt@aku.edu.tr

Öz

Türkiye'de halka yönelik olarak Kur'an öğretilimi ve dini bilgiler eğitiminin yasal olarak verilmesi, Diyanet İşleri Başkanlığınca yaygın din eğitimi faaliyeti kapsamında gerçekleştirilmektedir. Ülkemizin hemen her il ve ilçesinde hatta bazı köylerde bile Kur'an Kurslarına rastlamak mümkündür. Çok büyük bir kısmı milletin katkıları ile oluşturulmuş mekânlarda yürütölen bu çalışmaların müfredatı da yine Diyanet İşleri Başkanlığınca hazırlanmakta ve muhatap kitleye göre değişmektedir.

Bu bağlamda tebliğde hanımlara yönelik gündüzlü olarak eğitim veren yüzüne kurslardan, kız ve erkeklere yönelik ayrı ayrı inşa edilen, yatılı hafızlık kurslarından, 4-6 yaş grubu çocuklara yönelik kurslardan, camilerde Kur'an öğretilimi ile çocuklara ve gençlere yönelik yaz kurslarından söz edilecek ve bunların din eğitimiye katkıları değerlendirilecektir.

Ayrıca A-B-C-D grubu olarak açılmakta olan Kur'an Kurslarının işlevselliği ile ilgili öneri ve tavsiyelere yer verilip, Başkanlığın, huzur evleri, ceza evleri, çocuk evleri, KYK yurtları gibi farklı mekânlarda gerçekleştirdiği Kur'an eğitimlerinin, öğreticiler ve eğitim alanları açısından irdelenmesine yer verilecektir. Bu bağlamda işitme ve görme engelli bireylere yönelik açılan kursların niteliği ve verimliliği konusu da ele alınarak din eğitimi açısından etkinliği tartışılacaktır.

Günümüzde yaygın din eğitimi adına önemli bir icraat olan bu kurslarda öğretici statüsü, yeterliliği ve etkinliği ile içerik kalitesi ve yetişkinler açısından zamanlama süreci konularında da öneriler yer alacaktır.

Bildirinin amacı, ülkemizde Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yürütölen ve yaygın eğitimi kapsamında sayılan din eğitiminin kalitesinin artırılmasını sağlamaktır.

Anahtar Sözcükler: Diyanet İşleri Başkanlığı, Yaygın Din Eğitim, Kur'an Kursu

Abstract

Teaching the Quran and religious information for the public in Turkey to be given legal training is conducted under the Presidency of Religious Affairs, religious education activity. It is possible to come across Kurçan courses in almost every province and district of our country and even in some villages. The curricula of these studies, which are conducted with the contributions of a very large part of the nation, are also prepared by the Presidency of Religious Affairs and vary according to the respondent population.

In this context, the lecture will cover the day-to-day training for women, courses for girls and boys separately, boarding memory courses, courses for 4-6 year-olds, teaching Quran in mosques, summer courses for children and young people. their contribution to religious education will be evaluated.

In addition, suggestions and recommendations regarding the functionality of the Qur'an Courses opened as A-B-C-D groups will be included and the Qur'an trainings that will be carried out by the Presidency in different places such as nursing homes, prisons, children's houses and KYK dormitories will be examined in terms of trainers and educational areas. In this context, the quality and efficiency of the courses offered for the hearing and visually impaired individuals will be discussed and their effectiveness will be discussed in terms of religious education.

In these courses, which are an important performance in the field of popular religious education, suggestions will be given on the status, adequacy and effectiveness of the courses and on the quality of content and the timing process for adults.

The purpose of this paper is to increase the quality of religious education which is carried out by the Presidency of Religious Affairs in our country and which is considered within the scope of non-formal education.

Keywords: Presidency of Religious Affairs, Common Religious Education, Qur'an Course

Giriş

Türkiye’de halka yönelik Kur’an öğretimi ve dini bilgiler eğitiminin yasal olarak verilmesi, Diyanet İşleri Başkanlığınca yaygın din eğitimi faaliyeti kapsamında gerçekleştirilmektedir. Ülkemizin hemen her il ve ilçesinde hatta bazı köylerde bile Kur’an Kurslarına rastlamak mümkündür. Çok büyük bir kısmı milletin katkıları ile oluşturulmuş mekânlarda yürütülen bu çalışmaların müfredatı da yine Diyanet İşleri Başkanlığınca hazırlanmakta ve muhatap kitleye göre değişmektedir.

Bu bağlamda tebliğde hanımlara yönelik gündüzlü olarak eğitim veren yüzüne kurslardan, kız ve erkeklere yönelik ayrı ayrı inşa edilen, yatılı hafızlık kurslarından, 4-6 yaş grubu çocuklara yönelik kurslardan, camilerde Kur’an öğretimi ile çocuklara ve gençlere yönelik yaz kurslarından söz edilecek ve bunların din eğitimine katkıları değerlendirilecektir.

Ayrıca A-B-C-D grubu olarak açılmakta olan Kur’an Kurslarının işlevselliği ile ilgili öneri ve tavsiyelere yer verilip, Başkanlığın, huzur evleri, ceza evleri, çocuk evleri, KYK yurtları gibi farklı mekânlarda gerçekleştirdiği Kur’an eğitimlerinin, öğreticiler ve eğitim alanları açısından irdelenmesine yer verilecektir. Bu bağlamda işitme ve görme engelli bireylere yönelik açılan kursların niteliği ve verimliliği konusu da ele alınarak din eğitimi açısından etkinliği tartışılacaktır.

Günümüzde yaygın din eğitimi adına önemli bir icraat olan bu kurslarda öğretici statüsü, yeterliliği ve etkinliği ile içerik kalitesi ve yetişkinler açısından zamanlama süreci konularında da öneriler yer alacaktır. Bildirinin amacı, ülkemizde Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yürütülen ve yaygın eğitimi kapsamında sayılan din eğitiminin kalitesinin artırılmasını sağlamaktır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi yöntemi ile tasarlanmıştır. Yapılan çalışma, konuyla ilgili kitap, dergi ve makalelerde yer alan yaygın din eğitimi bağlamında Kur’an Kursu faaliyetlerinin derinlemesine betimlenebilmesi, var olan durumun detaylı bir şekilde yorumlanabilmesi ve bu yorumlara dayalı olarak kapsamlı öneriler getirilebilmesi için doküman incelemesinin yapıldığı nitel bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; eğitim, yaygın eğitim, din eğitimi kategorilerinde yapılan çalışmalar oluşturmaktadır. Bunların künyelerine de “Kaynakça” bölümünde yer verilmiştir. Herhangi bir mekân ve zaman sınırlaması çerçevesinde yapılan çalışmalar, tek bir kesime yönelik istatistik verilerine dayalı çalışmalar, sınırlı bilgi sağlayacağı gerekçesiyle, evrene dâhil edilmemiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama amacıyla, yaygın din eğitimi ve Kur’an Kursları konusunda yayımlanmış kaynaklar üzerinde öncelikle alanyazın taraması yapılmış, konuyla ilgili makale, tez ve kitaplara ulaşılmaya çalışılmış ve bunların incelenip değerlendirilmesi ile birlikte konu hakkında ön bilgiler elde edilmiştir.

Tanıtım

Tarihte ve günümüzde, Kur’an okumaya ve okutmaya, müslüman halkımız gönülden destek vermiş, bu desteği çeşitli vakıf, dernek gibi kurumsal yapılar ve Kur’an ehli topluluklarla her zaman sürdürmüştür. Cumhuriyet döneminde de, Kur’an kursu öğreticilerinin istihdamı devlet tarafından sağlanırken, kursların diğer tüm ihtiyaçları ise halk tarafından karşılanmıştır. Dine hizmet, Kur’an’a hizmet olarak görülmüştür (Dam, 2018, s. 218).

Ülkemizde yaygın din eğitimi faaliyetlerini yürüten ve yöneten kurum Diyanet İşleri Başkanlığıdır. Bu bağlamda Kur’an ve Dini bilgiler eğitimi 633 sayılı kanunla DİB’na verilmiştir.

Belli pedagojik formasyonu haiz öğretmenler vasıtasıyla sürdürülen bu görev, planlı bir eğitim formatı üzerinden, halkımız için zorunlu olmadan isteğe bağlı olarak sürdürülmektedir. Kur’an öğrenmek ve temel dini bilgileri edinmek isteyen her vatandaş, müftülüklere bağlı bu kurumlarda eğitim alabilme imkanına sahiptir.

Deneyimlerimiz göstermiştir ki; devlet, halkın din eğitimi ihtiyaçlarını sağlıklı ve doyurucu biçimde karşılamak için bir takım düzenlemeler yapıp önlemler almadığı zaman, halk başka arayışlar içine girecektir (Aydın, 2008, s. 79).

Başkanlık yaygın din eğitimi gerçekleştirmek için, açtığı kurslarda fiziksel, eğitsel ve yöresel ihtiyaç ile ilgili bazı şartların yerine getirilmesini önemsemiştir.

Ülkemizde bulunan Kur’an Kursları çeşitlilik arz etmektedir. Bunlar:

- 4-6 yaş grubu Kur’an kursları
- Hafızlık Kur’an kursları
- İhtiyaç Odaklı Kur’an kursları
- Engellilere Yönelik Kur’an Öğretimi
- Camilerde Kur’an Öğretimi
- Yaz Kur’an Kursları

- Yurt dışı misafir öğrenciler ve yabancı öğrenciler
- Kur'an'ı anlama temel öğretim programı olarak çeşitli yaş grupları ve farklı yoğunluktaki eğitimler dikkate alınarak gruplandırılmıştır.

Yasal Alt Yapı

Kurslarla ilgili düzenlemeler, 633 sayılı DİB. teşkilat ve görevleri hakkındaki kanun ve DİB. Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği çerçevesinde düzenlenmiştir.

Kur'an kurslarının eğitim ve öğretime açılışı; 15/1.maddeye istinaden A, B ve C ve D grubu kurslar, şeklinde düzenlenerek, il, ilçe, belde ve köylerde il müftülüğünün teklifi ve Başkanlığın onayıyla gerçekleştirilmektedir.

Bu yönetmeliğin 16. maddesinin 4. fıkrasına göre Diyanet İşleri Başkanlığı dışında vakıf ve dernekler dahil hiçbir gerçek veya tüzel kişi tarafından Kur'an kursu açılmaz. Diyanet İşleri Başkanlığınca yaygın din eğitimi ve Kur'an öğretiminin gerçekleştirildiği Kurslar, 4 grup halinde düzenlenmiştir. Bunlar;

A Grubu Kur'an Kurslar: Öğrenci sayısı 100 ve üzeri olan yatılı hafızlık kursları

B Grubu Kur'an Kurslar: Öğrenci sayısı 36 ve üzeri olan yatılı hafızlık kursları

C Grubu yüzünden gündüzlü kurslar

D Grubu İhtiyaç odaklı kurslar

Yönergenin 30. ve 31. maddelerine göre en az 12 öğrenciyle sınıf açılabilir gibi öğreticiler, haftada 40 saat etkinlik yapabilir ve bu kurslar, çevre şartları da dikkate alınarak, öğrencilerin istek ve ihtiyaçlarına göre 07.00 ile 23.00 saatleri arasında uygulanabilir.

4-6 yaş grubu Kur'an Kursları

48 ila 72 ay arası çocukların yer aldığı kurslarda, öğrenci velileri sabah veya öğleden sonraları çocuklarını bu kurslara kaydettirip eğitim aldırabilmektedirler. 4-6 yaş kurslarında çocuklar için hedeflenen, Kur'an öğretmekten daha çok, ahlaki değerlerin çeşitli etkinliklerle öğretilmesini sağlamak ve yeni nesle milli manevi değerleri kazandırmaktır. Fakat bunların yanı sıra Kur'an okumayı öğrenebilen ve hatta nadiren de olsa 6 yaş grubunda hatim eden öğrenciler de bulunmaktadır.

2017-2018 eğitim-öğretim yılında 131.026 çocuk, 4-6 yaş kurslarına kayıt yaptırmıştır (Bilgiç, 2018).

Hafızlık Kur'an Kursları

Hafızlık; dinen farz ı kifaye sayılan, birkaç kişinin yapmasıyla diğerlerinin üzerinden düşen önemli bir vazifedir. Günümüzde Kur'an kurslarında, yatılı olarak kız ve erkek öğrencilerin hafızlık eğitimi alması ve yanı sıra dinî bilgiler, sosyal etkinlik ve rehberlik derslerine yer verilmesi geleneği sürdürülmektedir. Hafızlık Eğitimi genç yaşlı demeden isteyen vatandaşlar için ayrı ayrı uygulanmaktadır.

Okul çağında olan öğrencilerin okul derslerinden geri kalmamaları için Milli Eğitim Bakanlığı ile protokol çerçevesinde, iş birliği yapılmaktadır. 2017-2018 eğitim-öğretim döneminde hafızlık eğitimi verilen Kur'an kurslarında 76.722 öğrenci eğitim almıştır (Bilgiç, 2018).

İhtiyaç Odaklı Kur'an Kursları

İhtiyaç Odaklı Kur'an Öğretim Programı çerçevesinde, çoğunluğu hanımlara yönelik, gündüzlü eğitim veren bu kurslar, sabahtan öğlene kadar yahut öğleden sonra düzenlenmektedir.

Geniş bir hizmet ağını içeren bu kurslarda geçici öğreticiler görevlendirilmektedir. KYK yurtlarında, çocuk evleri, farklı kurumlar, fabrikalar ve mevsimlik işçiler gibi çeşitli alanlarda D grubu kurslar açılabilen ve Devlet bu vesile ile daha cüzi bir ücretle vatandaşına geçici bir süre eğitim imkanı sunarak, temel programların tamamlanmasının akabinde kurslara son verebilmektedir.

2017-2018 eğitim-öğretim yılında 933.060 kişi bu kurslardan istifade etmiştir (Bilgiç, 2018). Kayıt yaptıran öğrenciler, günlük programları içerisinde Kur'an-ı Kerim'i okuma, tecvit, sure ve dua ezberi, temel ilmihâl bilgileri ve Hz. Peygamber'in hayatına dair siyer bilgilerini öğrenmektedirler.

Engellilere Yönelik Kur'an Öğretimi

Bedensel, görme, işitme ve zihinsel engelli vatandaşlarımıza yönelik uygulanan Engellilere Yönelik Din Eğitimi Programı ve bu programın uygulandığı kurslar, engellilerin dinî yükümlülük ve muafiyetlerini öğrendikleri mekânlar olmanın yanında, toplumdaki kopmalarını ve kaynaşmalarını sağlayan oldukça önemli kurslardır.

2017-2018 eğitim-öğretim yılında 4.377 engelli vatandaşımız bu kurslarımızdan istifade etmiştir (Bilgiç, 2018).

Camilerde Kur'an Öğretimi

Kurslarda eğitim alamayan, ekseriyeti erkek vatandaşlarımıza yönelik olarak, Camilerde Kur'an Öğretimi projesi ile Kur'an ve temel dini bilgiler eğitimi verilmektedir. Bu proje ile her yıl binlerce kişi, genellikle akşam ya da hafta sonlarında Kur'an eğitimi almakta, dinî bilgiler öğrenmekte ve manevi dünyalarını zenginleştirmektedirler. Program kapsamında camilerde 2018 yılında 125.653 kişi eğitim görmüştür (Bilgiç, 2018).

Yaz Kur'an Kursları

Yaz kursları eğitim kurumlarının tatile girdiği yaz aylarında camiler ve Kur'an kurslarında, ihtiyaç olması durumunda ise Kur'an öğretimine uygun olan diğer mekânlarda açılan kurslardır.

Kur'an eğitimi ve dinî bilgiler öğreniminin uygulandığı yaz kursları, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerle desteklenmektedir. Yaz kursları öğrencilerin eğlenerek öğrenip aynı zamanda sosyalleşmelerini hedeflemektedir.

17 Ağustos 2018 tarihinde sonlanan yaz kurslarında, 24.212'si yatılı, 2.615.735'i gündüzlü olmak üzere toplamda 2.639.947 öğrenci öğrenim görmüştür (Bilgiç, 2018).

Yurt Dışı Misafir Öğrenciler ve Yabancı Öğrenciler

2017-2018 eğitim-öğretim yılı içerisinde Yurtdışı Misafir Öğrenci Programı kapsamında 364 yabancı uyruklu öğrenci eğitim görmüştür.

Ayrıca ülkelerinde yaşanan iç savaş nedeniyle ülkemize sığınmak zorunda kalan Suriyeli, Iraklı, Afganistanlı, Türkmen vb. muhacirlerin din eğitimi ihtiyaçlarını karşılamak ve toplumumuzla kaynaşmalarını sağlayarak yalnız olmadıklarını hissettirmek amacıyla Başkanlık, muhacirlere yönelik yaygın din eğitimi faaliyetlerini herhangi bir yaş sınırı gözetmeksizin yürütmektedir. Gerekli durumlarda kendi öğreticileri de görev alabilmektedir. Bu kurslara 12.443 muhacir devam etmektedir (Bilgiç, 2018).

Kur'an'ı Anlama Temel Öğretim Programı

Kur'an kurslarında hafızlığını tamamlayan öğrencilerin Kur'an'ı anlamaları amacıyla, Temel Öğretim Programı hazırlanmıştır

Bu programla Arapça yetkinliğini geliştirmek hedeflenmektedir. Dil bilgisi, okuma-anlama, dinleme-konuşma ve yazma alanlarındaki program, 2018-2019 eğitim öğretim yılında pilot olarak 6 ilde uygulamaya koyulmuştur.

Yaygın Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi

2017 İstatistiklerine göre; Türkiye'de 15.796 Kur'an Kursu bulunmaktadır. Bu kurslarda 1.002.417 öğrenci eğitim almıştır. Kurslara devam eden öğrencilerin yaklaşık üçte biri 45 yaş üstüdür (Bilgiç, 2018).

İnsan ilişkilerinin git gide samimiyetten uzaklaşp, sanallaştığı günümüzde Kur'an Kursları, dostluğun pekişmesi, sıkıntılardan paylaşılması adına sosyal bir iyileştirme vazifesi görmektedir. Kur'an kursu arkadaşları yahut hafızlık arkadaşlarının yeri ve konumu zihinlerde hep farklı bir güzellikle anılmaktadır.

Ayrıca kurslar, öğrencilere dini anlamlandırmada farklı bir bakış açısı kazandırmakta, üzüntülerin ve sevinçlerin paylaşılacağı verimli ortamlar oluşturmakta ve sorunların çözümüne katkı bağlamında duyuşsal, bilişsel ve psikomotor davranışların kazanımında önemli katkılar sunmaktadır.

Kur'an'ı doğru bir şekilde öğrenme ve her Müslümanın bilmesi gereken asgari temel bilgilerin edinilmesi açısından Kurslar önemli bir işlevi üstlenmiştir.

Yaz Kursları ve 4-6 yaş kurslarında Kur'an öğretiminden ziyade güzel ahlak eğitimi müfredatta önemli bir yer tutmakta bu da geleceğin büyükleri için kazanım sayılmaktadır.

Yaygın din eğitimi kapsamında Kur'an Kurslarında öğretilen bilgiler, kulaktan dolma ve halk arasında yaygın olan bilgi kirliliğini önlemede önemli bir görev üstlenmiştir.

Camiler mekânsal boyutta milli manevi değerleri gelecek nesle tanıtmaya açısından Kur'an ve dini bilgiler eğitiminin yanı sıra önemli bir fonksiyonu icra etmektedir.

Yaygın din eğitimi kapsamında yaş sınırının olmayışı, nesiller arası iletişim ve tanışma adına katkı sağlamaktadır.

Yurt dışından gelen öğrencilerin, kurslarımızda din eğitimi alması, ülkemiz adına bir kazanımdır. Birlikte yapılan sosyal etkinlikler, kurslarda ve kurslar arasında, dostluk ve kaynaşmayı beraberinde getirmektedir.

Ülkenin değişik bölgelerinde, en uca köşelerinde aynı müfredatı okuyup öğrenen, denetlenen ve merdiven altı bilgileri değil, doğruyu öğrenme peşinde olan vatandaşları yetiştiren bu kurslar, toplumsal birlik ve beraberliği tesis eden STK'laşmamış büyük bir aileyi oluşturmaktadır.

D grubu kurslar ile, az nüfuslu bölgelere, ek ders ücreti ödenmek suretiyle geçici öğreticiler görevlendirilerek, ihtiyaç odaklı kurslar açılabilmesi ve temel eğitim verildikten sonra kapatılması halkın çeşitli kesimleri için bir kazanımdır. (Örnek; Fabrikalar, sayfiye yerleri, KYK'lar vb.)

Sonuç Öneri ve Temenniler

-Kur'an Kurslarının mekânsal boyutuyla ilgili olarak, gerek yatılı hafızlık kursları ve gerekse gündüzlü kursların hemen hemen tamamı halkın yardımlarıyla ve maddi yahut mekânsal bağışlarıyla gerçekleştirildiğinden, tip proje uygulama gibi bir imkan hasıl olmamış, kursların fiziki mekanlarını kurslar için belirlenen yasal standartlara uydurma cihetine gidilmiştir.

-Maalesef günümüzde Kurslarda eğitim veren öğretmenlerin büyük bir kısmı, hâlâ lise ve ön lisans mezunudur. Hiç olmazsa yeni göreve alınacak öğretmenlerin en az dini yükseköğretim mezunu olmasına özen gösterilmelidir.

-Her ne kadar ek öğretmenlerle, gündüzlü kurslarda, ikinci sene kursa gelmek isteyen hanımlara farklı müfredatlar hazırlanmış olsa da, öğreticinin iyi bir eğitim alamamış olması, onu yen ek dersler açma konusunda yetersiz bırakmaktadır.

-Hafızlık kurslarına sadece hafız olan değil, pedagojik açıdan çok artıları olan öğretmenler görevlendirilmeli ve öğrencilerden kabiliyetli olanlar imtihanla seçilerek alınmalıdır.

-Hafızlık bir yılda bitirilmeli, öğrenci tekrar etme amaçlı ikinci yılda da kursta kalmak isterse okula gidiş geliş kurstan sağlanmalı ve ezber yeteneği gelişmiş olması dolayısıyla dil eğitimi verme yoluna gidilmelidir.

-MEB ile DİB arasında yapılan protokol çerçevesinde, okulla birlikte aynı anda hafızlık eğitimi ve çocukların okul derslerinde okulun kursları ile desteklenmesi kanaatimizce uygun değildir.

-Bunun yerine bir yıl tamamen hafızlığa ayrılıp bitirilmeli ve bunu başaramayan öğrenciler zorlanmamalı ve seneleri uzatılmamalıdır.

-Özellikle İlahiyat ve Arapça dil eğitimi almak isteyen öğrenciler için hafızlık düşünülmelidir.

-Hafızlık kurslarında mutlaka kahvaltı öğle yemeği arasında ve ikinci vaktinde ara öğün şeklinde kuruyemiş türü gıdalar öğrencilere verilerek zihinlerin işlevselliği artırılmasına katkıda bulunulmalıdır.

-Engellilere yönelik kurslar, ulaşılabilirlik açısından en iyi yerlere konumlandırılmalıdır.

-Her çeşit Kur'an Kurslarının tanıtımı daha aktif yapılmalıdır.

-Braille alfabesi ile görme engellilere yönelik kursların duyurusuna özellikle önem verilmelidir.

-4-6 yaş Kur'an Kurslarına görevlendirilecek öğretmenlerin ve yardımcı anne sınıfında çalıştırılanların, bekâr hanımlardan ziyade anne olan hanımlardan seçilmeleri konusunda hassasiyet gösterilmelidir.

-TDV tarafından 4-6 yaş kursları için dini içerikli oyuncaklar üretilmeli yahut temin edilmelidir.

- Yasal alt yapılar düzenlenerek DİB.'in 4-6 yaş eğitimi veren öğretmenlerinden, haftanın her günü bir saat bile olsa MEB ve özel statüdeki Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitimi veren okullar da, faydalandırılmalıdır.

-KYK'larda açılan kurslara verilen öğretmenlerin daha fazla donanımlı ve iletişimi güçlü adaylardan seçilmesine özen gösterilmelidir.

-Çeşitli Kur'an Kursları ile ilgili, halk ve görevlilere profesyonel şirketlerce anketler uygulanmalı ve daha verimli olması hedeflenmelidir.

Kaynakça

Aydın, M. Ş. (2008). *Bir Din Eğitimi Kurumu Olarak Kuran Kursu*. Ankara: DİB Yayınları.

Bilgiç, S. (2018, 12 15). <https://www.diyandergi.com/gundem/item/3232-kur-an-egitimi-ve-gunumuz-yaygin-din-egitim-kur-an-kurslari>. Diyanet İşleri Başkanlığı: www.diyandergi.gov.tr adresinden alınmıştır

Dam, H. (2018). Din Eğitiminde İlke ve Yöntemler. *Din Eğitimi* (s. 237-274). içinde İstanbul: Lisans.